

nials del trenta-set perquè l'organització sindical que més es preocupà d'intervenir en la formació de la Justícia Popular poc tenia de catalana; no ho fou des de finals del trenta-set perquè, en deixar de pensar principalment en la revolució, per a pensar més en la guerra, i adquirir la Justícia un caire bèl·lic, es va accentuar la intervenció centralista.

Interessa, com a preludi de treballs de més gran volada, prendre com a camp visual l'època anterior a la guerra tot prescindint dels successos —en matèria de Justícia incolors i grisos— esdevinguts durant l'etapa coneguda amb el nom de Bienni Negre.

Com que la Justícia a Catalunya durant la República és, institucionalment, una continuació de la Justícia monàrquica, no queda altre remei que donar-hi un cop dull: la Justícia a Catalunya no passava d'ésser una fracció, un bocí, de la uniforme Justícia espanyola.

I què era la Justícia espanyola?

La podem representar amb un sol mot: era de CARRERA. Jo que, fins i tot després de cinc anys de "vacances" judicials, segueixo denominant-me sempre "de la Carrera Judicial espanyola", sé com pesa aquest concepte, que no és paraula vana.

La Carrera, el Cos judicial, tenia un esperit; representava una unitat; responia a una orientació. Ésser de la "Carrera" significava una "formació" professional i una "deformació" professional; la carrera tenia, en general, els seus vicis... i les seves virtuts. Per a una mentalitat de dretes, potser les virtuts superaven els vicis; per a una de les esquerres, els vicis eren de tal magnitud que no deixaven veure les virtuts.

La carrera judicial ha restat íntegra a la Península —som comptades unitats els qui correm pel món—, al servei oficial de l'Espanya del "Caudillo". Pot assegurar-se, sense temor a equivocació, que, per a l'Espanya de Franco, la Judicatura espanyola haurà estat una rêmora, tal com ho fou per a la República. Qui cregui que la Carrera Judicial espanyola és feixista o falangista, sofreix la mateixa lamentable equivocació que qui la cregué republicana o "roja" en veure-la funcionar a la nostra zona —encara que en molts casos el funcionament es reduís a la percepció del sou.

La Judicatura espanyola, amb la seva matització pròpia, era, com l'Exèrcit, com la Diplomàcia, com el Clericat, com la Guàrdia Civil, un producte "sui generis" de la vida espanyola, inadaptable a tot canvi brusca. Per això, si a la nostra zona calgué formar, paral·lelament als vells tribunals, d'altres que administressin la Justícia de guerra, no s'esdevingué un fenomen diferent a l'Espanya de l'altra banda. Organisme conservador, retardat —més que retrògrad o retardatari—, dretista —més que cavernícola—, era, igual que els altres cossos citats, una supervivència del segle XIX; sense ésser agressiu, com el Clericat; ni pretensiosa, com la Diplomàcia; ni perjura, com l'Exèrcit; ni cruel, com l'Institut que es fundà fa un segle.

Potser, en certs moments, li faltà valor; el va posar de relleu en d'altres; durant la dictadura, si hi hagué

professors confinats, no faltà un jutge que s'alcés contra les ordres del General. Durant la guerra, potser fóra oportú citar un cas que reflecteix com els Jutges de Carrera deixaven la por a casa quan calia acudir al jutjat: Barcelona, abans de la seva caiguda, el gener del trenta-nou, conegué dies de dificultat màxima; inoblidables són els que van del quatre al sis de maig del trenta-set. Doncs bé: jo, que els vaig passar al Palau de Justícia, on arribava eludint un gran tiroteig, puc afirmar que els Jutges de guàrdia corresponents a aquells tres dies eren tots de Carrera —titulars dels jutjats 4, 5 i 6—, i cap d'ells no faltà a llur guàrdia. No cal dir que per arribar a lloc hagueren de travessar tot Barcelona, sense comunicacions en aquells moments. I es donà el cas que no sols hi acudí aquell que havia d'actuar de guàrdia, sino el qui el seguia en nombre de jutjat, per si el seu company no hagués pogut arribar-hi.

Quant a formació cultural, potser no sobrava ciència, però tampoc n'estàvem tan desnudats com han escridassat alguns jovencells de llurs càtedres estant.

Això en termes generals. Quant al problema català, la qüestió oferia un aspecte particularíssim: la Justícia a Catalunya era castellana; per l'origen geogràfic; per la mentalitat; per la llengua; pels costums. El nombre de funcionaris judicials catalans representava una minoria tan minsa que ni remotament arribava a cobrir les necessitats de Catalunya. El fenomen era paral·lel al de l'Exèrcit, al de la Diplomàcia, al de la Policia. No al de la Clerecia, que era catalana, i catalanista —quan no carlina, per bé que el carlisme català oferia certes peculiaritats—, però el catalanisme de la qual reaccionà de manera ben diferent al nacionalisme de llurs col·legues bascos; de la mateixa manera que davant la sublevació fou distinta l'actuació de les dretes a Catalunya i al País Basc.

Els Jutges eren castellans i la Justícia castellana. La qual cosa vol dir, respecte de Catalunya: ignorants del seu idioma, poc afectes al seu dret, estranys als seus costums, despreocupats de la seva història i tradicions. Sovintejats —i fins i tot generals— són els casos de funcionaris que han deixat transcórrer llur vida a Catalunya sense aprendre ni un mot de català, gairebé sense llegir els seus textos jurídics, sense escoltar la seva música, sense atansar-se al folklore.

Tal era la situació de la Justícia a Catalunya en advenir la República. Vegem ara com es comportaren els poders públics catalans amb la institució i els qui la representaven.

Podrien assenyalar-se diversos moments que marquen les etapes de l'actuació de la Generalitat respecte de la Justícia. Aquests moments són; la proclamació de la República; la promulgació de la Constitució; l'aprobació de l'Estatut de Catalunya; el trànsit de Serveis; el 6 d'Octubre del trenta-quatre; el 15 de Febrer del trenta-sis; el 19 de Juliol.

La Justícia que la Generalitat trobà funcionant a Catalunya, ja hem vist quina era i la dosi de catalanisme o de catalanitat que podia presentar.

Doncs bé: en la primera etapa de l'actuació del Govern de Catalunya, —quan la seva ascensió al Poder en virtut de votació unànime hauria pogut justificar mesures destinades a alliberar-se d'una administració de Justícia no ja desafecta sino totalment estranya al nou règim—, aquell Govern no sols respectà oficialment els funcionaris judicials desconeguts de tot element català, sino que es va abstenir de fer-los la més petita indicació de descontentament per llur gestió. I si als Tribunals de Justícia començà de sentir-se usar la llengua catalana, no fou pas per la hospitalitat que li brindaren els Magistrats, ans per l'exercici d'un dret dels justificables.

Podria creure's que això era una actitud legalista de la Generalitat davant la manca de preceptes que li permetessin plantejar el problema amb seguretat de solució favorable.

Però vegem què s'esdevingué quan aquests preceptes van existir: Especificada en els articles 14 i 15 de la Constitució de la República la competència de l'Estat espanyol, l'article 16 establí que "en les matèries no compreses en els dos articles anteriors, podran correspondre a la competència de les Regions autònomes la legislació exclusiva i l'execució directa, d'acord a allò que disposin els respectius Estatuts aprovats per les Corts". Com diu Pérez Serrano, és evident que no es fixava "camp mínim d'actuació" a la Regió.

En un llibre publicat no fa gaire temps ("Anécdotas de las Constituyentes"), Jiménez de Asúa ha relatat com s'arribà a aquesta fórmula, que permetia donar lliure pas a la discussió parlamentària dels Estatuts regionals. Sense cap mena de dubtes, el capítol que tracta del "Problema regional" és el més seriós, o l'únic seriós, d'aquest treball que comença parlant en broma de la dictadura i acaba en to de tragèdia, tot reclamant un dels fusells "que encara conserva la nostra terra", per "morir lluitant per la Llibertat"; quan, ja no cal dir-ho, durant prop de tres anys aquests fusells van estar a disposició de qui volgué convertir-se'n en titular —Que per agafar un fusell i lluitar no constitueix cap destorb la jerarquia científica, ho posà de manifest Eliseu Reclus a la Commune de Paris, tal com pot llegir-se a les "Memorias de un revolucionario", de Pere Kropotkin. Edicions Tupac, Buenos Aires, 1943; pàg. 373.

Aquest capítol té la virtut de plantejar d'una manera rotunda el problema de les autonomies regionals: "Hay que zanjar ese asunto "radicalmente previo" —el subratllat és d'Asúa—. "El deseo de nacionalidad y Estado independiente debe ser esclarecido ante todo, para que sepamos si es realidad o amenaza, porque de ser real, huelgan todas las conversaciones, y de no serlo, sobra la intimidación. Hagan ustedes, pues, amigos vascos, catalanes y gallegos, un plebiscito para que sus regiones respondan categóricamente si desean o no la separación. Y no estaría de más que obtuvieran de Francia el permiso para extender la consulta popular a

(Passa a la pàg. 4)